

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра історії та культури української мови

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Мовні засоби маніпуляції у текстах інформаційного стилю

вибіркова

Освітньо-професійна програма: «Українська мова та література»

Спеціальність: 035 Філологія

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Рівень вищої освіти: *другий (магістерський)*

Філологічний факультет

Мова навчання: *українська*

Розробники: Даскалюк Оксана Любомирівна - доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри історії та культури української мови.

Профайл викладача (-ів)

<http://philology.chnu.edu.ua/?personnal=%d0%b4%d0%b0%d1%81%d0%ba%d0%b0%d0%bb%d1%8e%d0%ba-%d0%be%d0%ba%d1%81%d0%b0%d0%bd%d0%b0-%d0%bb%d1%8e%d0%b1%d0%be%d0%bc%d0%b8%d1%80%d1%96%d0%b2%d0%bd%d0%b0#more-784>

Контактний тел. 0956444599

E-mail: o.daskaliuk@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle: <https://moodle.chnu.edu.ua/enrol/index.php?id=5144>

F-Консультації онлайн: вівторок 14.30.00-15.30

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Курс “Мовні засоби маніпуляції у текстах інформаційного стилю” навчить філологів виявляти приховані елементи впливу на сприйняття інформації у текстах реклам, блогів, інформаційних повідомлень. Студенти матимуть змогу вивчити принципи побудови текстів інформаційного спрямування, доцільність використання в них маніпулятивних засобів, роль таких текстів у житті сучасних українців. Курс покликаний також навчити виявляти неправдиву інформацію, вжиту з метою вплинути на аудиторію, запобігати поширенню фейків, виховувати медіаграмотних фахівців.

2. Мета навчальної дисципліни: навчити студентів читати “поміж рядків” різні тексти інформаційного стилю, виявляти мовні засоби впливу на свідомість та запобігати їм, вміти трактувати “ненаписане”, але інтегроване в текст через різні мовні засоби - метафори, порівняння, алюзії, різні елементи мовної гри або й завульованого спонування. Вивчення найбільш ефективних засобів мовного впливу дасть змогу не лише виявляти їх в тексті, а й застосовувати під час написання власних.

3. Пререквізити. “Стилістика і культура писемного мовлення”, магістерський семінар з історії та культури української мов тощо.

4. Результати навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

- **знати:**
  - особливості текстів інформаційного стилю, ключові моменти їхнього прочитання і трактування;
  - мовні засоби створення маніпулятивного впливу;
  - різні рівні прочитання тексту.
- **вміти:**
  - виявляти мовні засоби створення маніпулятивного впливу;
  - різнорівнево читати тексти інформаційного стилю;
  - використовувати маніпулятивні техніки у своїх текстах.

Компетентності:

ЗК – загальні

ЗК-8	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК-9	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ФК – фахові

ФК-8	Усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату.
ФК-12	Здатність чітко визначати й ідентифікувати мовознавчі напрями та школи; виокремлювати та кваліфікувати наукові проблеми в галузі лінгвістики.

Результати у вигляді програмних результатів навчання

ПР-4	Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.
ПР-5	Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.
ПР-6	Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.
ПР-10	Збирати й систематизувати мовні, літературні, фольклорні факти, інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів (залежно від обраної спеціалізації).
ПР-15	Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни “Мовні засоби маніпуляції у текстах інформаційного стилю”													
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю	
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання		
Денна	1	2	3	90	3	14	16				60		залік
Заочна	1	2	3	90	3	4	4				82		залік

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Комунікативне призначення текстів інформаційного стилю												
Тема 1. Інформаційний стиль як підвид публіцистичного.	8	2	2			4	8	1					7
Тема 2. Мовленнєвий вплив як об’єкт лінгвістичних досліджень	10	2	2			6	10	1					9
Тема 3. Аналіз мови радянського тоталітаризму	10	2	2			6	10	1					9
Тема 4. Сучасні політичні тексти як полігон вправлення в маніпуляціях	12	2	2			8	12	1					11
Тема 5. Рекламний дискурс з погляду мовних маніпуляцій	14	2	2			10	14	1					14
Разом за ЗМ1	54	10	10			34	54	3	2				49
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Мовні засоби створення маніпулятивного впливу												
Тема 1. Лексичні та фразеологічні засоби створення	12	2	2			8	12	1					11

маніпулятивного впливу												
Тема 2. Морфолого-синтаксичні засоби вербалізації маніпулятивного впливу. Маніпулятивні можливості фігур мови	10	2	2			8	10		1			9
Тема 3. Базові приписи лінгвістичної експертизи тексту	14		2			10	14		1			13
Разом за ЗМ 2	36	4	6			26	36	1	2			
Усього годин	90	14	26			60	90	4	4			82

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№	Назва теми
1	Комунікативні завдання інформаційного стилю
2	Роль абревіатур та складноскорочених слів у створенні мови тоталітаризму
3	Дегуманізація лексики та фразеології, номінація опонентів у радянському дискурсі
4	Природа інформаційного вірусмейкерства.
5	Лінгвопрагматична характеристика політичного дискурсу.
6	Лінгвістичні параметри впливу в рекламі
7	Маніпуляція та її ознаки. Протидія.
8	Прийоми мовного впливу як об'єкт дослідження лінгвістичної експертизи тексту

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни за рішенням кафедри (викладача).

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Формами поточного контролю є усні і письмові відповіді на практичних заняттях, письмові роботи різних видів, тестування, реферативні повідомлення.

Формою підсумкового контролю є *залік*.

Засоби оцінювання:

засоби усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування;

засоби письмового контролю: контрольні роботи, реферати, підсумкове письмове тестування до окремих тем, самостійні роботи, виконання вправ;

засоби самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни
Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

100 – 90 балів (А – “відмінно”) ставиться, якщо студент повністю засвоїв теоретичний матеріал з курсу, логічно і послідовно викладає його, пов’язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв’язки, наводить приклади і коментує їх, порівнює з фактами власного досвіду та вивченими на курсі. Обов’язковою вимогою є опрацювання додаткової літератури, використання отриманих самостійно знань під час висвітлення питань. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.

89 – 70 балів (В, С – “добре”) студент отримує за умови, якщо засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його. Наводить приклади, але є незначні складнощі з усвідомленням системних зв’язків, коментуванням мовних явищ чи логічних зв’язків між подіями. Студент не завжди дотримується логіки викладу, хоча вільно орієнтується у теоретичному матеріалі, проте інколи припускається поодиноким помилок.

69 – 50 балів (D, E – “задовільно”) отримує студент, який засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно й послідовно, не наводить прикладів або плутає їх. Проте може коментувати опорні поняття курсу.

49 – 1 бал (FХ, F – “незадовільно”) ставиться у разі, якщо відповіді студента свідчать про епізодичні знання з курсу, які не дають цілісного уявлення про ключові питання курсу. Студент не може дати повної відповіді на питання, плутає моделі комунікації, характеристики психотипів, не орієнтується в основних поняттях курсу.

Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2			Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т6	Т7	Т8		
7	7	7	7	7	8	7	10	40	100

5. Рекомендована література

Базова

1. Кондратенко Н., Стрій Л., Билінська О. Лінгвопрагматика політичного дискурсу: типологія мовленнєвих жанрів. Одеса : Астропринт, 2019. 236 с.
2. Кутуза Н.В. Рекламний та PR-дискурс: аспекти впливу : збірник статей. Київ : ТОВ “Вид-во “Кліо”, 2015. 288 с.
3. Масенко Л. Конфлікт мов та ідентичностей у пострадянській Україні. Київ : ТОВ “Вид-во “Кліо”, 2020. 176 с.
4. Масенко Л. Мова радянського тоталітаризму. Київ : ТОВ “Вид-во “Кліо”, 2017. 240 с.
5. Ренчка І. Лексикон тоталітаризму. Київ : ТОВ “Вид-во “Кліо”, 2018. 232 с.
6. Шейгал Е. Семиотика политического дискурса. Москва : Гносиз, 2004. 326 с.
7. Шкіцька І.Ю. Маніпулятивні тактики позитиву : лінгвістичний апспект : монографія / за наук. ред. проф. В.М. Бріцина. Київ : Вид-чий дім Дмитра Бураго, 2012. 440 с.
8. Bralczyk Je. Język na sprzedaż. Gdańsk. 146 s.
9. Wade J. Writing for Profit. London, 1986. 115 p.

Допоміжна

1. Баранов А.Н. Лингвистическая экспертиза текста : теория и практика : учеб. пособие. Москва : Флинта : Наука, 2007. 592 с.
2. Зарембо К. та ін. Писати аналітику може кожен. Мистецтво переконливого тексту. Київ : Віхола, 2021. 224 с.
3. Кара-Мурза С. Манипуляция сознанием. Век XXI. Москва : Алгоритм, 2015. 464 с.
4. Кулеба Д. Війна за реальність. Як перемагати у світі фейків, правд і спільнот. Київ : Книголав, 2019. 384 с.

5. Мороз О. Нація овочів? Як інформація змінює мислення і поведінку українців. Київ : Yakboo Publishing, 2020. 288 с.
6. Померанцев П. Це не пропаганда. Подорожа на війну проти реальності. Київ : Yakboo Publishing, 2020. 286 с.
7. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. Київ : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”. 2015. 497 с.
8. Brown P. Politeness: Some Universals in Language Usage. Cambridge : Cambridge University Press, 1987. 345 p.

6. Інформаційні ресурси

Інформаційна гігієна... https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+IH101+2021_T3/about# =

Chomsky N. Necessary Illusions Thought Control In Democratic Societies. London : Pluto Press, 1999. 573 p. <http://goodtimesweb.org/industrial-policy/2013/Noam-Chomsky-Necessary-Illusions.pdf>